

Eesti kohtunike ja prokuröride mõjutamine

Aruanne põhineb Merje Porsi Tartu Ülikooli riigiteaduste instituudis 2011. aasta jaanuaris kaitstud magistritööl
„Eesti kohtunike ja prokuröride mõjutamine ning kontroll“

Kokkuvõtte koostasid Merje Pors ja Mari-Liis Sööt

Tallinn 2011

Justiitsministeeriumi analüüsitalitus
Kriminaalpoliitika osakond

Väljaandja:
Justiitsministeerium
Tõnismägi 5a
15191 Tallinn
Telefon: 6 208 100
Faks: 6 208 109
e-post: info@just.ee

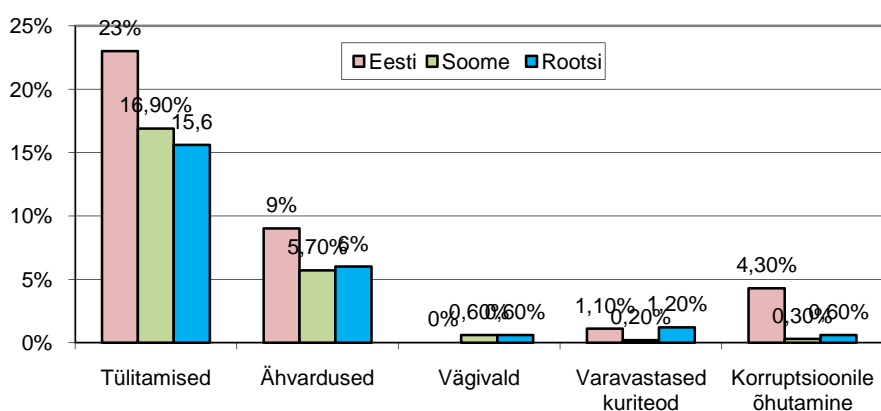
Kõik käesolevas materjalis esitatu on kaitstud autoriõigusega, mis kuulub Justiitsministeeriumile. Väljaande tsiteerimine või refereerimine on lubatud üksnes juhul, kui viidatakse materjali autoritele. Ilma Justiitsministeeriumi eelneva kirjaliku nõusolekuta ei ole väljaannet või selle osi lubatud mingil viisil publitseerida.

Sisukord

Lühikokkuvõte	4
Sissejuhatus.....	5
1. Kohtukaasused	6
1.1. Kohtunike ja prokuröride vastased rünnakud	6
1.2. Kohtunike ja prokuröride ametialased kuriteod	6
2. Kohtunike ja prokuröride mõjutamine - küsitluse tulemused	7
2.1. Küsitluse metoodika	7
2.2. Mõjutamise tüpoloogia	8
2.3. Tulemused	8
2.4. Võrdlus Soome ja Rootsiiga	13
3. Arutelu ja kokkuvõte	14
3.1. Kohtunike ja prokuröride mõjutatavuse ennetamine	15
Kasutatud kirjandus.....	17
Lisa 1: Küsimustik kohtunikele ja prokuröridele	18

Lühikokkuvõte

1. Jaanuaris, 2011. kaitses TÜ sotsiaal- ja haridusteaduskonnas Merje Pors magistritöö teemal „Eesti kohtunike ja prokuröride mõjutamine ning kontroll“. Käesolev aruanne on kokkuvõtte magistritööst ning selle eesmärk on eelkõige anda ülevaade 2010. a läbi viidud küsitlusest, mis käsitleb Eesti kohtunike ja prokuröride mõjutamist
2. Metoodika koosnes kahest osast: 1) viidi läbi veebiküsitlus kõikide Eesti kohtunike ja prokuröride seas – vastas 187 isikut, kellest 54% olid prokurörid ning 46% kohtunikud; 2) töötati läbi kohtukaasused aastatest 2007-2010, mis kajastavad kohtunike ja prokuröride vastaseid mõjutamisi.
3. Küsitluse eesmärgiks oli välja selgitada, mil viisil ning kui sageli on kohtunikke ja prokuröre üritatud mõjutada. Mõjutamise vormid jagunesid tülitamisteks, ähvardusteks, vara vastu suunatud tegudeks, vägivaldaks ja korruptsiooniks. Tegemist on võrdleva uuringuga - sama metoodikat prokuröride ning kohtunike mõjutamise uurimiseks on kasutatud nii Soomes kui Rootsis.
4. Ühel või teisel viisil on viimase 1,5 a jooksul üritatud mõjutada 29% küsitlusele vastanud prokuröridest ning 21% kohtunistest. Võrreldes Soome ja Rootsiaga esineb meil kõiki mõjutamise tüüpe rohkem (vt joonis 1):

Joonis 1. Prokuröride ja kohtunike mõjutamine

5. Kõige sagedamini puututi kokku tülitamisega (23%), neist 51% juhtudel tülitati häirivate telefonikõnedega nende töö- või eratelefonile, nt *solvanguid ja sõimu tulvil e-kirjad; helistamine ja survestamine otsuse muutmiseks; e-kirjades anti mõista, et teatakse, kus prokurör/kohtunik elab.*¹
6. Ähvardusi on saanud 9% vastanutest. Enamasti tehti ähvardus telefonikõne, kirja, e-maili teel, kuid ka näost näkku.
7. Kaks vastajat (ringkonnaprokuröri) langesid varavastase mõjutamise ohvriks. Mõlemal juhul tehti kahju kannatanu isiklikule sõiduautole.
8. 4% vastanutest (8 inimest) õhutati korruptsioonile, eesmärgiga mõjutada vastaja tööd võimuesindajana. Kolmel juhul meelehead ei pakutud, kahel juhul pakuti mõnda eset ning ühel juhul pakuti võimalust osta midagi väga hea hinna eest. Korruptsioonile püüti õhutada eelkõige süüdistuse esitamisega seoses või I astme kohtumenetluses (mõlemad kolmel juhul).
9. Kõige enam tülitati ja ähvardati Põhja piirkonna prokuröre ja kohtunikke, kõige vähem tülitati Lääne omi, ähvardati aga Viru omi.

¹ Kursiivis on toodud väljavõtted küsitlusest.

Sissejuhatus

Kohtunike ja prokuröride sõltumatust ning võimu võivad ühelt poolt soovida ära kasutada kurjategijad, kes mõjutamisega omale soodsamaid otsuseid nõuavad, teisalt kohtunikud ja prokurörid ka ise. Kohtu ja prokuratuuri suurt mõju riigis väljendab kõige ehedamalt võim otsustada inimeste elusaatuste üle, kujundades Eesti karistuspraktikat. Järjest enam on kohtuvõimule olemuselt sarnast mõju omandanud täitevvõimu esindaja prokuratuur, kelle vastutuse ja sõltumatuse suurust võib kohtuga võrreldavaks pidada (prokuratuuriseaduse muutmise seaduse seletuskiri 2010: 2).

Mõjutamist saab vaadata kahelt poolt. Ühelt poolt saab analüüsida, kui haavatavad on prokurörid ja kohtunikud mõjutamisele ja palju on nad mõjutamise ohvriks langenud, mis ei tähenda, et nad oleks mõjutamisele järgi andnud. Teiselt poolt saab vaadata, kui paljud prokurörid ja kohtunikud on mõjutamisele järele andnud ning toime pannud mõne korruptiivse teo. Käesolev kokkuvõtte keskendub eelkõige esimesele, ent peatub põgusalt ka teisel.

Viimastel aastatel on Eestis korruptsioonikuritegudes süüdi mõistetud mitmeid kriminaalkohtunikke, 2011. aasta märtsis teatati ka esimest prokurörist, kelle suhtes on altkäemaksu võtmise kahtlus². Riigikohtu esimees Märt Rask on kriminaalkorras karistatud kohtunike suurt hulka põhjendanud sellega, et 1990ndate alguses, mil hiljem altkäemaksuafääridesse sattunud kohtunikud ametisse nimetati, olid kohtunike sotsiaalsed tagatised väiksed ning konkurs kohtunikuks saamisel ei olnud nii suur kui tänapäeval. Hoolimata sellest, et kohtusüsteem ei olnud veel välja kujunenud, nimetati kohtunikud kohe algusest peale ametisse eluaegselt (riigikogu stenogramm. 20.05.2010). Eesti oli alles taasiseseisvunud ning äsja loodud kohtud tuli täita pädevate ja sõltumatute kohtunikega. Kuna konkurs kohtuniku kohale oli toona väiksem, ei olnud sõel nii tihe ning ametisse võeti neis tingimustes parimad kohtunikukandidaadid. Kõik kohtus süüdi mõistetud kohtunikud ongi ametisse nimetatud 1990ndate alguses, täpsemalt 1993. aastal (Kerstna-Vaks, Riismaa jt 2006). Kohtute mainet tabanud skandaalide juures toob Märt Rask positiivse küljena välja kohtusüsteemi isepuhastumisvõime (riigikogu stenogramm. 20.05.2010). Kuigi kohtutes tehakse vigu, tulevad need välja ja ametisse saavad uued ja loodetavasti ka paremad kohtunikud.

Kokkuvõttes, nii prokurör kui ka kohtunik mängivad kriminaalmenetluses suurt rolli, mistõttu on nad mõjutamisele haavatavad. Nendest mõtetest ajendatuna ka käesoleva analüüsi tegemine ette võeti. Töö eesmärk on välja selgitada, millised on kohtunike, prokuröride mõjutamise ulatus ja viisid Eestis. Töö metoodika koosneb kahest osast: esiteks töötati läbi kohtukaasused aastatest 2007-2010³, mis kajastavad kohtunike ja prokuröride mõjutamisi. Samuti uuriti kohtunike ja prokuröride endi poolt toime pandud korruptsioonikuritegusid. Teiseks viidi läbi uuring kõikide Eesti kohtunike ja prokuröride seas, mille eesmärgiks oli välja selgitada kohtunike ja prokuröride isiklikud kogemused mõjutamisega. Tulemusi võrreldi Soome ja Rootsi uuringutulemustega.

² <http://www.prokuratuur.ee/53601>.

³ 01.01.2007-31.10.2010

1. Kohtukaasused

1.1. Kohtunike ja prokuröride vastased rünnakud

Kohtunike ja prokuröride vastaseid rünnakuid on olnud vähe⁴. Samas tuleb arvestada, et reaalselt on mõjutatud ilmselt rohkem, kui järgnevalt välja tuuakse. Nimelt võib mitmete kuritegude ajendiks olla küll mõjutamine, kuid neid ei nimetata õigusemõistmisevastasteks süütegudeks, vaid need kvalifitseeruvad teiste karistusseadustiku paragrahvide alla nagu näiteks asja rikkumine või hävitamine, süütamine jms. Kõikide kriminaalmenetluste läbivaatamine oleks aga äärmiselt mahukas ettevõtmine. Aastail 2007-2010⁵ tegi kohus neli otsust, mis puudutasid kohtunike või prokuröride solvamist või ähvardamist.

Kõige märkimisväärsemad on kaks juhtumit, kus prokuröri või kohtunikku ähvardati tappa. Lisaks oli sel perioodil kaks juhtumit, kus kohtunikku või prokuröri solvati.

25. jaanuaril 2010 mõistis Viru maakohus korduvalt karistatud D.G-le ühe-aastase vangistuse. Muude kuritegude seas mõistis kohus ta süüdi ka vägivalda toimepanemises prokuröri suhtes, samuti prokuröri mõjutamise eest kättemaksuks tema poolt oma kohustuste täitmise eest. Nimelt ütles süüdimõistetule talle kohvikus: „Kui linnas kohtan, tapan ära“ ning „Kui kohtan kuskil, tapan ära“. Hiljem ähvardas ta veel. Prokurör oli varem osalenud riikliku süüdistuse esindajana kohtumenetluses G. süüdistustes. Arvestades, et G. oli korduvalt karistatud isik ja omas kommet nuga kaasas kanda, oli alust karta tapmise ähvarduse täideviimist. (Kohtulahend nr 1-09-15968. 25.01.2010)

26. märtsil 2008 mõistis Viru Maakohus M.Z-le 1 aasta ja 6 kuud ning P.G-le 1 aasta ja 2 kuulise vangistuse. Muude kuritegude seas saatsid nad kohtunik L.P-le kirja, kus nad kasutasid kohtuniku suhtes solvavalt vulgaarseid ja ebatsensuurseid väljendeid seoses kohtuniku osalemisega õigusemõistmisel. Lisaks ähvardasid nad kirjas kohtunikku tapmisega ning raske tervisekahjustuse tekitamisega (Kohtulahend nr 1-08-807. 26.03.2008).

E.S kirjutas kohtusaali vahekoridori seinale ebatsensuurseid väljendeid kohtuniku solvamiseks. Talle mõisteti 2 kuud vangistust, mis asendati üldkasulike töötundidega (Kohtulahend nr 1-07-11330. 3.10.2007).

O.V aga kasutas kohtuistungil ajal prokuröri kohta solvavaid ja ebaviisakaid väljendeid. Teisel kohtuistungil solvas ta kohtuistungil ajal ja pärast seda solvavate sõnadega kohtunikku, nimetades teda muuhulgas fašistiks. Lisaks solvas ta kohut kui institutsiooni ning hiljem solvas veel prokuröri. Kriminaalmenetlus lõpetati avaliku menetlushuvi puudumise tõttu (Kohtulahend nr 1-05-494. 06.06.2008).

1.2. Kohtunike ja prokuröride ametialased kuriteod

Justiitsministeerium viis 2010. aasta jaanuaris kolme sihtrühma (elanikud, ettevõtjad ja avalik sektor) seas läbi uuringu korrupsiooni tajumisest ning kokkupuudetest sellega. Uuriti ka seda, kui tihti andsid ametnikud viimasel aastal märku, et sooviksid saada altkäemaksu kas raha, kingituste või vastuteenete näol. 3% elanikest on kohtuga suheldes saanud märguande, et altkäemaks võiks mõjutada teenuse osutamist. Eelmises, 2006. aastal läbi viidud uuringus, oli see protsent tunduvalt kõrgem – 7%. Ettevõtjatest märkis 1% (nagu ka 2006. aastal) oma kokkupuudet meelega andmisega kohtutega suhtlemisel. (Sööt, Vajakas 2010: 41-45). Tuleb arvestada ka seda, et uuring ei kajasta, kas meelega soovivad kohtunikud ise või teised kohtutöötajad.

2003-2010 a. registreeriti viis kohtunike pistise- või altkäemaksukuritegusid. Kõik 5 kohtunikku mõisteti kohtus ka süüdi.

2003. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises süüdi Tallinna linnakohtu endine kohtunik Ain Truu, kes võttis altkäemaksu selle eest, et ta tegi enda menetluses olnud kohtuasjas süüdistatavale soodsama kohtuotsuse. Talle määrati karistuseks 2 aastat vangistust ja ta vabanes vanglast enne tähtaega.

⁴ Käsitatud on rünnakuid karistusseadustiku §302-305, 310, 311, 311¹, 311², 311³, 313 alusel.

⁵ 01.01.2007-30.10.2010

2008. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises süüdi Harju maakohtu endine kohtunik Ardi Šuvalov, kes oli vastutasuks altkäemaksu eest lubanud teha kohtualuse suhtes kohtumenetluse käigus soodsaid otsuseid ning õigeksmõistva kohtuotsuse. Šuvalovile määrati karistuseks 3,5 aastat vangistust. 2009. aastal taotles Šuvalov kohtult enne tähtaega vabastamist, kuid seda ei rahuldatud kohtupoole põhjendusega: „Kohtuniku ebaausus, seda enam kuritegelik ebaausus riivab raskelt usaldust erapooletu õigusemõistmise ja riigi vastu tervikuna.“

2010. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises süüdi Viru maakohtu endine kohtunik Mihhail Komtšatnikov, kes nõustus 2009. aasta detsembris 100 000 krooni altkäemaksu võtmisega, et vabastada kaitsjoni vastu tapmises süüdistatav, kelle kohtuasi oli tema menetluses. Komtšatnikovile määrati karistuseks 2 aastat vangistust.

2010. aastal mõisteti altkäemaksu võtmises, riigisaladuse avalikustamises ning kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete ebaseaduslikus avaldamises süüdi Viru maakohtu endine kohtunik Jüri Sakkart. Sakkart sai kohtunikuna andmed maksu- ja tolliameti poolt menetletava kriminaalasja jälitustoimingute kohta, kuna andis ise vastavad jälitusload välja, ning edastas need asjaosalistele. Talle määrati karistuseks 2 aastat ja 8 kuud vangistust. (Sööt 2010: 61).

2010. aasta novembris mõisteti teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemises ja altkäemaksu võtmise katses süüdi endine Võru kohtumaja juht ja kohtunik Vambola Olli. Ta tühistas 2005. aasta märtsis tuttavale ärimehele Aare Veinile väärteomenetluses tehtud otsuse ja lõpetas tema osas menetluse tuginedes valedel andmetel. 2010. aasta mais tühistas ta oma tuttava suhtes tehtud väärteootsuse ja lõpetas väärteosjas menetluse, selle juhtumi puhul oleks Olli saanud ka altkäemaksu, kuid omakasuni lõpuks siiski ei jõutud. Kohus mõistis talle lõplikuks karistuseks neli aastat vangistust, millest 6 kuud kuulus kohe ärakandmisele ja ülejäänud vangistusest kolm aastat ja kuus kuud jääb kanda tingimisi nelja-aastase katseajaga (Kahu, Kuul 19.11.2010).

2. Kohtunike ja prokuröride mõjutamine - küsitluse tulemused

2.1. Küsitluse meetodika

Küsimustik (lisa 1) saadeti kõikidele Eesti prokuröridele ja kohtunikele – kokku 410 inimesele, kellest vastasid 187 ehk 46% koguvalimist.

Vastanutest 46% töötavad ringkonnaprokuratuuri prokurörina, 35% maakohtu kohtunikuna, 8% riigiprokurörina, 5% ringkonnakohtu kohtunikuna, 4% riigikohtu kohtunikuna ning 2% halduskohtu kohtunikuna. Valimis oli 38% maakohtunikke ja ringkonnaprokuröre, 10% ringkonnakohtu kohtunikke, 6% riigiprokuröre ning 5% nii riigikohtunikke kui halduskohtu kohtunikke. Seega vastas proportsionaalselt tunduvalt enam ringkonnaprokuröre ja riigiprokuröre, vähem aga halduskohtu kohtunikke. Valimi moodustamise aluseks olid justiitsministeeriumi andmed Eesti prokuröride ja kohtunike e-maili aadressidega. Valimist jäid välja need, kelle teenistussuhe on peatatud (peamiselt lapsehoolduspuhkusel viibivad isikud).

2009. aasta detsembri lõpus teavitati prokuratuure ja kohtuid uuringust ning anti teada, millal küsimustik välja saadetakse. 19. jaanuaril 2010 saadeti kohtunikele ja prokuröridele e-kiri, kus selgitati uuringu eesmärke ja vajalikkust ning kus oli ka veebilink küsimustiku täitmiseks. Küsimustiku täitmise tähtajaks seati 7 päeva. 24. jaanuaril saadeti meeldetuletuseks uus e-kiri, et suurendada vastanute osakaalu. Pärast e-kirja saatmist vastasid veel 80 inimest. Uuring lõppes 26. jaanuaril.

Kuni 29-aastaseid on vastanute seas 3%, 30-39-aastaseid 27, 40-49-aastaseid 30, 50-59-aastaseid 32 ning vanemaid kui 60-aastaseid 8%. Põhja regioonis töötab vastanutest 38, Lõuna regioonis 27, Viru regioonis 20 ja Lääne regioonis 15%.⁶ 67% vastanutest on naised, 33% mehed.

⁶ Töös on läbivalt kasutatud piirkondade määratlemisel Põhja, Lõuna, Lääne ning Viru piirkondi. (prokuratuuride järgi). Lihtsustamise huvides on sama kasutatud maakohtute piirkondade osas – neile vastavad Harju maakohtu, Tartu maakohtu, Pärnu maakohtu ning Viru maakohtu tööpiirkonnad.

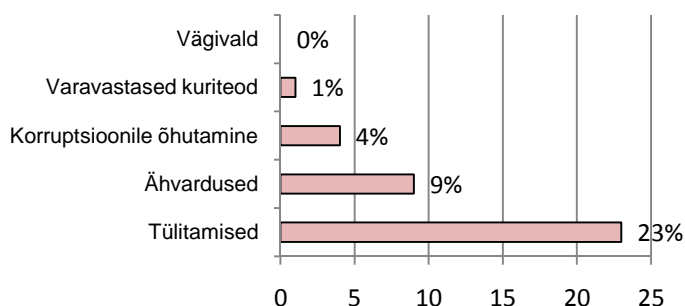
Uuringus küsiti viimase 18 kuu ehk 1,5 aasta perioodi kohta seetõttu, et tagada võrreldavus hilisemaks võimalikuks rahvusvaheliseks uuringuks koostöös Soome ja Rootsi, kus kasutati sama perioodi.

2.2. Mõjutamise tüpoloogia

Küsimustiku koostamisel lähtuti tüpoloogiast, mille alusel jagunevad mõjutamise vormid tülitamiseks, ähvardusteks, varavastasteks kuritegedeks, vägivaldaks ja korruptsiooniks (tüpoloogia vastavalt uuringule Skinnari, Korsell 2009). Tülitamise alla kuuluvad häirivad telefonikõned, kirjad, e-mailid, sms-id; märgid sellest, et kohtuniku/prokuröri jälgitakse; avaldused või kaebused kohtuniku/prokuröri kohta eesmärgiga kohtuniku/prokuröri otsuseid kallutada. Kuigi osa vastajaid võis pidada tülitamiseks ka seaduslikult esitatavaid kaebusi, siis kaebused lisati tülitamise alla rahvusvahelise võrreldavuse eesmärgil, kuivõrd nii Soome kui Rootsi uuringutes oli kasutusel sama mõjutamiste tüpoloogia. Ähvardamise all peetakse silmas telefonikõne, kirja või e-maili kaudu tehtud ähvardusi; näost-näku tehtud ähvardusi ning kaudseid vihjeid ähvarduseks/väljapressimiseks. Vägivald hõlmab endas peksmist ja muud kehalist väärkohtlemist. Varavastaste kuritegedeks alla kuuluvad vargus, röövimine, kelmus, asja rikkumine jne. Korruptsioonile õhutamise all peetakse silmas eelkõige altkäemaksu/pistise/kingituste ja muu meelega pakkumist.

2.3. Tulemused

Selgus, et viimas 1,5 aasta jooksul on erineval viisil püütud mõjutada 29% (N: 29) vastanud prokuröridest ning 21% (N: 18) kohtunikest. Peaaegu iga neljandat kohtuniku/prokuröri on viimase 18 kuu jooksul tülitatud ning peaaegu iga kümnendat ähvardatud. Samas ei ole tegemist igapäevase asjaga, vastanuid tülitati või ähvardati enamasti paaril korral viimase pooleteise aasta jooksul.

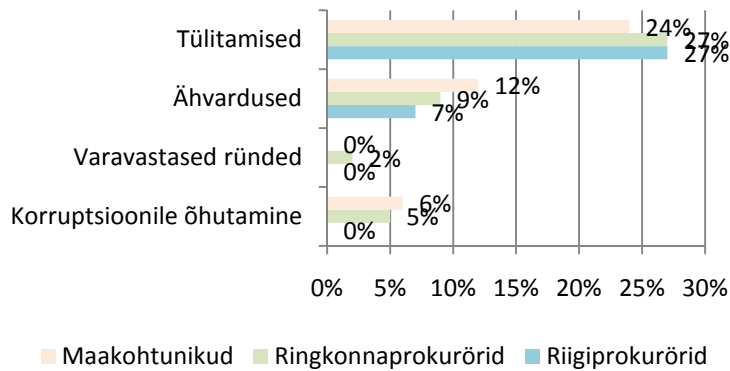

Joonis 2. Mõjutamist kogunud kohtunike/prokuröride osakaal (%) vastavalt mõjutamise vormile

Põhiliselt mõjutati esimese astme kohtunikke ning ringkonnaprokuröre⁷, kuid ka riigiprokuröre. Enamasti püüti mõjutada selleks, et saada endale meelepärane otsus. Pärast kohtuotsuse tegemist ehk kättemaksust ajendatud mõjutamisi oli tunduvalt vähem. Kõikidest maakohtunike ähvardamistest 17% toimus pärast kohtuotsuse jõustumist, ringkonnaprokuröride puhul 13%. Tülitamistest 11% toimus maakohtunike puhul pärast kohtuotsuse jõustumist, ringkonnaprokuröride puhul aga 8%.

Tõsisematest mõjutamiskatsetest ei anta politseile teada. Ähvarduste puhul andis vaid üks vastanu juhtunust (kaitse)politseile teada ning korruptsioonile õhutamise ei andnud mitte keegi vastanutest politseile teada. Veelgi enam, kaheksast korruptsioonile õhutamise juhust viie puhul ei rääkinud kohtunik/prokurör sellest mitte kellelegi, ka mitte oma sõbrale või perekonnale.

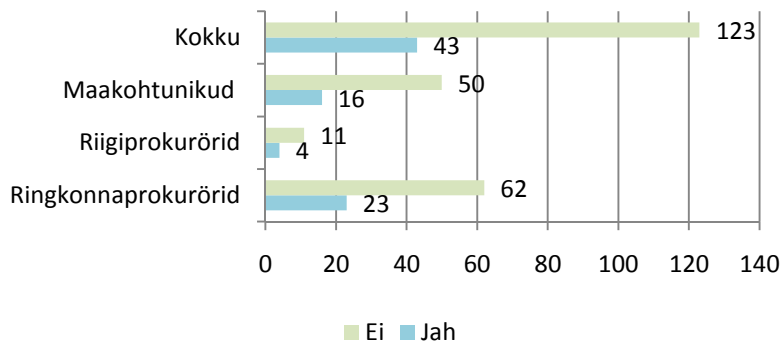
⁷ Küsimustik saadeti nii ringkonnaprokuröridele kui ka prokuröri abidele. Lihtsustamise huvides nimetatakse käesolevas töös ringkonnaprokurörideks ka prokuröri abid.

Joonis 3. Mõjutamist kogenud kohtunike/prokuröride osakaal ametikohtade kaupa

2.3.1. Tülitamised

23% vastanute märkis, et neid tülitati viimase 18 kuu ehk 1,5 aasta jooksul, eesmärgiga mõjutada nende tööd võimuesindajana. Tülitamise kordade arv varieerus ühest 20ni, jäädes enamasti siiski alla viie. Kõige enam tülitati ringkonnaprokuratuuri ja riigiprokuratuuri prokuröre (mõlemaid 27%) ja maakohtu kohtunikke (24%), samas aga ei tülitatud üldse ringkonnakohtu kohtunikke, halduskohtu kohtunikke ja riigikohtu kohtunikke.

Joonis 4. Tülitatud isikute hulk arvuliselt (N). Vastused küsimusele: kas Teid isiklikult on viimase 18 kuu (1,5 aasta) jooksul tülitatud, kus eesmärgiks võis Teie hinnangul olla Teie kui võimuesindaja töö mõjutamine (selles konkreetses situatsioonis või tulevikus)?

Kõige sagedamini (51% tülitamistest) tülitati vastanuid häirivate telefonikõnedega nende töö- või eratelefonile. Üks prokurör märkis, et talle saadeti solvanguid ja sõimu tulvil e-kirju ja helistati eesmärgiga, et ta oma otsust muudaks. Ühele kohtunikule helistas aga hilisel õhtutunnil psühhiaatrilise diagnoosiga menetlusosaline, kes telefonis karjus ja sõimas, sest ei olnud rahul tema tehtud lahendiga. Kohtunik salastas seejärel oma isikliku numbrini ning hiljem ei ole intsidente olnud. 34% tülitamiste puhul oli tülitaja esitanud avalduse või kaebuse prokuröri/kohtuniku kohta.

Advokaat kirjutab ilmselgelt juriidiliselt absurdseid kuriteoteateid minu kohta ja teeb selle kohta ka avalduse ajakirjanduses, et ta sellise kuriteoteate esitanud on. Samas püüab kohtumenetluse käigus korduvalt esitada minu vastu taandust, et olen ise kurjategija. Avalduste absurdus ei ole mõjutanud kohut, küll aga heidab nende avaldamine ajakirjanduses halba varju minu isikule. (prokurör)

10% tülitamisega kokku puutunutest nägid märke sellest, et neid või nende perekonda jälgitakse. Näiteks kirjutas üks prokurör, et talle on e-kirjades korduvalt mõista antud, et teatakse, kus ta elab ning meilide sisust on aru saada, et see nii ka on.

5% vastanutest tülitati muul moel. Mitu vastajat märkis, et mõjutada on püütud ka meedia kaudu, näiteks kui kahtlustatav/süüdistatav või tema esindaja pöördub meedia poole. Samuti võivad mõjutajad ära kasutada interneti võimalusi – prokuröri või kohtuniku laimamist uudiste kommentaarides ning blogides.

Poolleiolevas kohtumenetluses esitas süüdistatav avalduse prokuröri suhtes kriminaalmenetluse alustamiseks. Aluseks oli süüdistatava seisukohalt prokuröri poolt ebaseadusliku süüdistuse esitamine. Ilmselgelt on tegu ebaseadusliku mõjutamisega. Samal ajal antud süüdistatav esines artikliga ajalehes, kus süüdistas prokuröri valesüüdistuse esitamises ja väitis, et prokurör tuleks vangki panna. Samasuguseid ähvardusi on meedias ka teised poliitikud, teistes kriminaalasjades välja öelnud (nt korruptsioonikuritegudes). Püütakse prokuröri hirmutada, alandada ja takistada oma igapäevast tööd tegemast. Sellised juhtumid on kriminaalasjades, kus on suured kahjud või süüdistatavad on n-ö prominentsed isikud, samuti maksukuritegudes, majandusalastes kuritegudes, korruptsioonikuritegudes. (prokurör)

Psüühiliselt tasakaalutu süüdistatav lubab mind häbimärgistada netikommentaarides ja tuntud isikute blogides, kui ma tema süüdistust ei lõpeta. (prokurör)

Ringkonnaprokuröre tülitati eelkõige enne kriminaalasja prokuratuuri saatmist, v.a kinnipidamine või vahistamine (21% tülitamistest) ja süüdistuse esitamisega seoses (19%). Riigiprokuratuuri prokuröre tülitati kõige enam kaebemenetlusega seoses (50%), maakohtu kohtunikke aga I astme kohtumenetluses (39%) ja pärast asja kohtusse saatmist, aga enne kohtulikku arutamist (22%).

Peamiselt oli tülitaja puhul tegemist vaimselt tasakaalutu isikuga (23%), vähem aga korduvkurjategija (13%) ja ettevõtjaga (9%). Samas tuleb tähelepanu pöörata asjaolule, et vastajad said valida mitu varianti, s.t vastates näiteks „alkoholi- või narkosõltlane“, võisid nad samas lisaks vastata ka „vaimselt tasakaalutu isik“, mis võis suurendada viimase variandi suuremat hulka. Kordagi ei märgitud, et tülitajaks oleks olnud kuritegeliku ühenduse liige. Märkimisväärne osa – 24 %, märkis, et tülitajaks oli „keegi muu“⁸. Vastanute täpsustustest selgub, et peamiselt oli tegu kas kannatanu või kahtlustatava/süüdistatava enda või nende sugulaste või kaitsjatega.

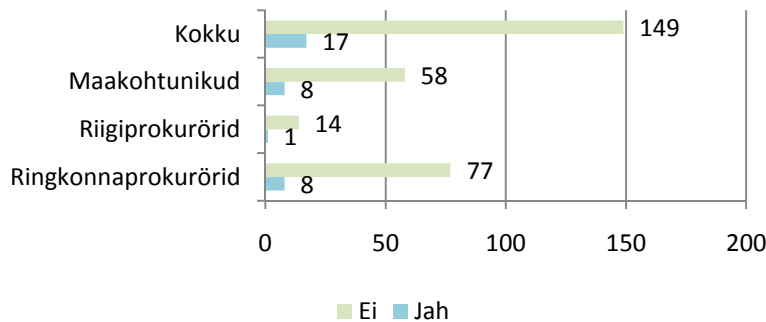
94% juhtudest räägiti tülitamisjuhtudest kellelegi, valdavalt töökaaslasele (39%), ülemusele (25%) ning perekonnale (14%). Politseid peeti vajalikuks teavitada 8% puhul.

Valdavalt (97%) vastanud ei teadnud, et nende perekonnaliiget või sõpra oleks tülitatud, eesmärgiga mõjutada vastanu tööd võimuesindajana. Siiski 2% vastanutest märkis, et nende sõpra tülitati. Seevastu 15% vastanutest teadis mõnda oma kolleegi, keda tülitati viimase 18 kuu jooksul eesmärgiga tema tööd mõjutada. Eelkõige tülitati ringkonnaprokuröride (22%) ning riigiprokuröride (21%), aga ka maakohtunike (9%) kolleege.

2.3.2. Ähvardused

Küsitluse puhul ei saa välistada, et osa vastajatest võis ähvardust ja tülitamist ka sarnaseks pidada ja vastata ühe juhtumi kohta nii tülitamiste kui ähvarduste osas. Ähvardusi on saanud 9% vastanutest. Sealjuures ähvardati enam just esimese astme kohtu kohtunikke (12%) ning ringkonnaprokuröre (9%), samas kui riigiprokurörid olid ähvardusi saanud vähem (7%) ning ringkonnakohtu kohtunikud, halduskohtu kohtunikud ja riigikohtu kohtunikud üldse mitte. Omakorda 33% neist, keda on tülitatud, on ka ähvardatud. Ähvarduste arv kõikus ühest viieni, jäädes enamasti 1-3 piiresse. Enamasti tehti ähvardus telefonikõne, kirja, e-maili või sms-i teel (48%), kuid ka näost näkku (30%). Vihjamisi tehti ähvardusi 22% juhtudest.

⁸ Vastusevariandid olid: 1) alkoholi- või narkosõltlane 2) vaimselt tasakaalutu isik 3) meeleehtel/afektiseisundis isik 4) korduvkurjategija 5) kurjategija, kes ei kuulu kuritegelikku ühendusse (üksikkurjategija) 6) poliitlik 7) poliitiline aktivist (parempoolne, vasakpoolne, keskkonnaaktivist, loomaõiguste eest võitleja) 8) noortejõugu liige 9) vanglajõugu liige 10) mõne muu kuritegeliku ühenduse liige 11) ettevõtja 12) tundmatu 13) muu.

Joonis 5. Ähvardatud isikute hulk arvuliselt (N). Vastused küsimusele: kas Te isiklikult olete viimase 18 kuu jooksul saanud ähvardusi, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie tööd võimuesindajana (selles konkreetses situatsioonis või tulevikus)?

Kahtlustatavast ärimees nõudis prokuröri vastuvõtule. Vastuvõtul olles nõudis, et menetlus asjas lõpetataks ja teatas, et on teinud ja lasknud tervel talle kuuluval õigusbürool teha minu kohta netiotsinguid ja teab minust kõike. Kuna tegemist on ärimehega, keda on alust arvata allilmategelastega tihedalt lävivaks isikuks, tajusin selget ähvardust. (prokurör)

Üks korduv vägivaldajakurjategija lubas prokuröri arved õiendada pärast vanglast vabanemist 2012. aastal. Üks kohtunik märkis, et vanglas karistust kandev kurjategija ähvardas teda kõikvõimaliku vägivallega. Peamiselt tehti ähvardusi I astme kohtumenetluses või seoses kaebemenetlusega (mõlemal juhul 30%).

Vastanud hindasid 31% ähvardajatest vaimselt tasakaalututeks isikuteks, ent ka korduvkurjategijateks, üksikkurjategijateks (mõlemad 12%) või ettevõtjateks, tundmatuks (mõlemad 8%). 19% vastanutest märkisid ähvardajana „muu isiku“, kelleks enamasti oli advokaat.

96% vastanutest rääkis kõige tõsisemast ähvardamisjuhust kellelegi, valdavalt töökaaslasele (44%), ülemusele (28%) või perekonnale (12%). Samas politseile ei teatanud asjast keegi ning kaitsepolitseile teatas vaid üks vastanu.

Vaid üks vastaja märkis, et tema perekonnaliiget ähvardati eesmärgiga mõjutada vastaja tööd. Samas 8% vastanutest teab mõnda oma kolleegi, keda ähvardati eesmärgiga mõjutada kolleegi tööd võimuesindajana. Ähvardustega püüti mõjutada riigiprokuröride (13%), ringkonnaprokuröride (9%) ja maakohtu kohtunike (8%) kolleege. Haldus-, ringkonna- ja riigikohtu kohtunikud ei teadnud, et nende kolleege oleks ähvardatud.

2.3.3. Vägivald

Vägivalda mõjutamisvahendina ei kasutatud ühegi küsitluse lõpuni täitnu puhul, samuti ei teadnud vastanud kedagi teist, kelle kallal oleks tarvitatud vägivalda eesmärgiga mõjutada tema tööd võimuesindajana. Samas üks vastanu koges ka vägivalda mõjutamisvahendina, kuid tema ei täitnud küsimustikku lõpuni.

2.3.4. Varavastased rünnakud

Kaks vastajat (ringkonnaprokuröri) ehk 1% vastanute koguhulgast langesisid varavastase ründe ohvriks, mille eesmärk oli mõjutada nende tööd võimuesindajana. See juhtus ühe vastajaga kahel korral ning teise vastajaga ühel korral. Mõlemal juhul tehti kahju kannatanu isiklikule sõiduautole. See juhtus I astme kohtumenetluses ning kurjategijaks oli korduvkurjategija (mõlemal juhul) või tundmatu (ühel juhul). Üks vastaja rääkis juhtunust töökaaslasele, ülemusele, sõbrale, perekonnale ning teavitas ka politseid. Teine vastaja aga ei rääkinud kellelegi.

Mitte keegi vastanutest ei teadnud kedagi teist, kes oleks langenud varavastase kuriteo ohvriks eesmärgiga mõjutada vastaja tööd võimuesindajana.

2.3.5. Korruptsioon

4% vastanutest (8 inimest) õhutati viimase 18 kuu jooksul korruptsioonile, eesmärgiga mõjutada vastaja tööd võimuesindajana. Sealjuures maakohtunikke õhutati korruptsioonile kõige enam (6% maakohtunistest ehk 4 vastanut), neile järgnevad ringkonnaprokurörid (5% ehk 4 vastanut). Riigiprokuröre, halduskohtunikke, ringkonnakohtunikke ja riigikohtunikke pole kordagi korruptsioonile õhutatud selle perioodi jooksul. Korruptsioonile õhutamist tuli ette ühel kuni neljal korral, kuid peamiselt ühel korral. Kolmel juhul meelega ei pakutud, kahel juhul pakuti mõnda eset ning ühel juhul pakuti võimalust osta midagi väga hea hinna eest, neljal juhul pakuti midagi muud.

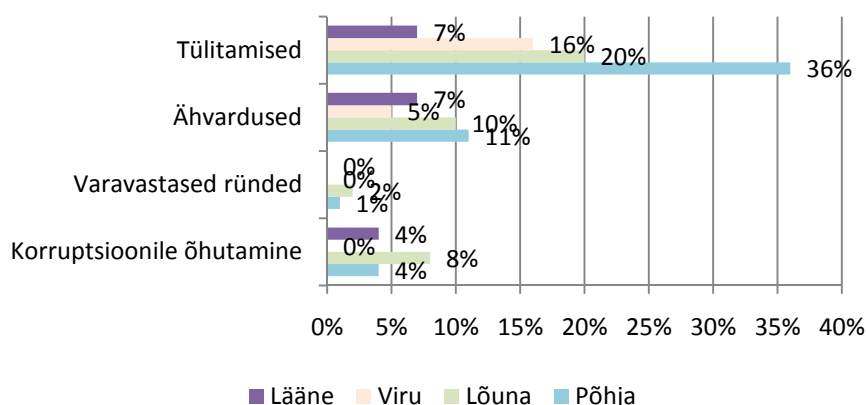
Korruptsioonile püüti õhutada eelkõige süüdistuse esitamisega seoses või I astme kohtumenetluses (mõlemad kolmel juhul). Ühel juhul märgiti õhutajaks meeleteitel/ afektiseisundis isik või tundmatu, 7 juhul „keegi muu“, kelleks kahel korral oli advokaat.

Viiel juhul ei räägitud õhutamiskatsest mitte kellelegi, kolmel juhul räägiti sellest töökaaslasele, ühel juhul ülemusele, perekonnale ja sõbrale. Kuus vastanut märkis, et teab mõnda oma kolleegi, keda õhutati korruptsioonile eesmärgiga tema tööd mõjutada, neist viis vastanut olid maakohtunikud ning üks ringkonnaprokurör.

2.3.6. Õiguskaitse piirkondade võrdlus

Üldiselt võib välja tuua, et kõige enam püütakse mõjutada Põhja ja Lõuna regiooni kohtunikke ja prokuröre ning kõige vähem tõsisemaid mõjutamiskatseid (s.t ähvardusi, varavastaseid kuritegusid ja korruptsioonile õhutamist) on tehtud Viru regiooni kohtunike ja prokuröride vastu.

- **Tülitamised:** kõige enam tülitati Põhja piirkonna kohtunikke ja prokuröre (36% Põhja piirkonna vastanutest), neile järgnevad Lõuna (20%), Viru (16%) ning Lääne (7%) regiooni kohtunikud ja prokurörid.
- **Ähvardused:** Põhja piirkonna kohtunikke ja prokuröre on kõige rohkem ka ähvardatud (11%), neile järgnesid Lõuna (10%), Lääne (7%) ja Viru (5%) kohtunikud ja prokurörid.
- **Varavastase ründega** on püütud mõjutada Lõuna (1 inimene) ja Põhja (1 inimene) prokuröre.
- **Korruptsioonile** õhutati kõige enam Lõuna (8% Lõuna regiooni vastanutest ehk 4 inimest) kohtunikke ja prokuröre, kellele järgnesid Põhja (4% ehk 3 inimest) ja Lääne (4% ehk 1 inimene) regiooni kohtunikud ja prokurörid.

Joonis 6. Menetlejate osakaal piirkonniti, keda on mõjutatud.

2.3.7. Mõjutamise ennetamine

Et mõjutamiskatseid ära hoida, soovitasid mitmed vastanut teha oma tööd õiglaselt, sõltumatult ja põhimõttekindlalt ning luua endast selline kuvand ka neile, kellega tööd tehakse.

*Tuleb olla truu oma ametile ja vandele ning lihtsalt üle olla, kui sellised mõjutused aset leiavad. (kohtunik).
 Prokurör on sõltumatu ja allub vaid seadusele, seega sellest lähtudes tulebki elada. (prokurör).*

Lisaks peaks vastanute hinnangul mõjutamisi ära hoidma see, kui asutusel on kõrge ja aus maine. Lisaks märgiti, et kaitsta tuleks prokuröride ja kohtunike ning nende pereliikmete isiklikke telefoninumbreid ja aadresse. Üks vastaja avaldas heameelt, et kohtunike telefoninumbreid ei ole enam avalikud. Tema hinnangul segasid telefonikõned varem ta tööd, e-kirjadele vastamiseks võib aga alati sobivad aja valida. Üks prokurör soovitas suunata telefonikõned läbi sekretäri, kes selgitaks eelnevalt välja isiku ja tema vajaduse telefonisuhtluseks. Teine prokurör avaldas arvamust, et prokuratuuri/prokuröri pressiga suhtlemine peaks toimuma avalikku tähelepanu nõudvates kriminaalasjades pressiesindaja kaudu. Ennetamiseks peaks ühe vastaja meelest soetama ka tehnilisi vahendeid, et võimalikku mõjutamist salvestada ja hiljem tõestada. Lisaks tehti ettepanek avalikustada mõjutamiskatsed ning mõjutajaid karistada.

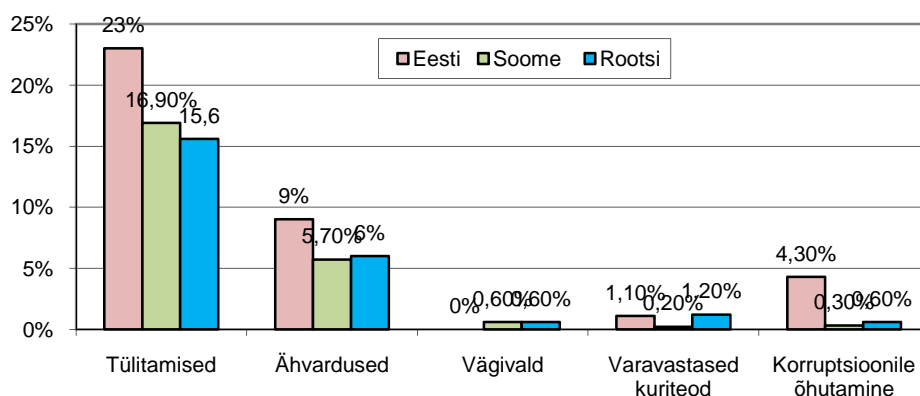
2.4. Võrdlus Soome ja Rootsiaga

Nii Soomes kui Rootsis viidi samalaadne uuring läbi 2008. aastal ning uuringus on kasutatud samu sihtgruppe ja sama perioodi – mõjutamised viimase 18 kuu jooksul.

Nagu Eestis, on ka Soomes kolmeastmeline kohtusüsteem: maakohtud (*käräjäoikeus*), apellatsioonikohtud (*hovioikeus*) ja ülemkohus (*korkein oikeus*). Prokuratuuri ülesehitus on samuti Eestile sarnane: prokuratuuri juhib peaprokurör, kellele alluvad riigiprokurörid ja ringkonnaprokurörid (Soome justiitsministeeriumi andmetel). Rootsis jagunevad prokurörid üld- ja majanduskuritegude prokurörideks, kohtud aga üld- ja halduskohtuteks, mõlemal on kolm astet: maakohtud, apellatsioonikohtud ja ülemkohus (Rootsi justiitsministeeriumi andmetel).

Soomes saadeti küsimused 1313 kohtunikule ja kohtuametnikule ning 344 prokurörile, kohtunist ja kohtuametnikust vastasid 640 ja prokuröridest 255 inimest (Junninen, Aromaa 2010: 8). Rootsis vastas küsitlusele 1096 prokuröri ja kohtuniku.

Võrreldes Eestit Soome ja Rootsiaga, on Eestis püütud mõjutada rohkem. Kõigis kolmes riigis oli mõjutamise peamiseks vormideks tülitamised ja ähvardused. Raskemaid mõjutamisvorme esines nii Rootsis, Soomes kui Eestis märkimisväärselt vähem, samas Eestis õhutati korrupsioonile rohkem kui Rootsis ja Soomes.

Joonis 7. Mõjutamist kogenud isikute osakaal (%) Soomes, Rootsis ja Eestis

Soome uuringust selgus, et 1/3 prokuröridest ning ¼ kohtunist ja kohtuametnikust on kogenud mõjutamist viimase 18 kuu jooksul. Sarnaselt Eesti ja Rootsi uuringutele kogevad mõjutamist kõige enam esimese astme kohtunikud ja prokurörid (Junninen, Aromaa 2010: 55). Enim on kõikides gruppides kogetud tülitamisi (16,9%), teiseks ähvardusi (5,7), seejärel vägivalda (0,6), korrupsioonile õhutamist (0,3) ning vara kahjustamist (0,2). Pereliikmed on ohvriks langenud 1% juhtudest.

Rootsis võib selgelt eristada, et kõige haavatavam grupp⁹ on prokurörid – nimelt tülitati 23% üldprokuröridest, samas kui teisi valimigruppe tülitati vähemalt kaks korda vähem. Teisi mõjutamise vorme esines märgatavalt vähem – ähvardatud on 8% prokuröridest ja esimese astme kohtunikest (*county administrative court*) ning ülejäänud mõjutamise vorme esines vaid loetud juhtudel. Varavastase kuriteo ohvriks langesid 13 vastanut, korruptsioonile õhutati aga 7 vastanut. Rootsis on mõjutamise vormina kasutatud ka vägivalda, kuid seda õnneks vaid loetud juhtudel. Rootsi uuringust ilmnas, et perekonnaliikmed ja sõbrad langevad mõjutamise ohvriks harva (1% märkis seda) (Skinnari, Korsell 2009: 1-17).

Võrdlusele Eestiga tuleb arvestada, et Rootsis oli vastanuid kordades rohkem - 1096 inimest. On suur vahe, kas on olnud 7 korruptsioonile õhutamise juhtumit 1096 vastaja kohta (nagu Rootsis) või 8 juhtumit 187 vastaja kohta (nagu Eestis).

Rootsis on vastavat uuringut läbi viidud ka varem (nt 2005) ja toona esines mõjutamist vähem kui viimases uuringus. Ühe põhjusena on välja toodud, et viimases uuringus oli vastanute hulk väiksem ja üldiselt vastavad sellistele küsitlustele pigem need, kes on mõjutamisega kokku puutunud (Skinnari, Korsell 2009: 2). Kui arvesse võtta, et Eestis oli vastanute protsent valimist veel väiksem, võib samuti oletada, et vastasid need, kes on mõjutamisega rohkem kokku puutunud ning seetõttu on ka mõjutamiste hulk suurem. Soome uuringus olid valimisse kaasatud ka kohtuametnikud, mis teeb valimi erinevaks Eesti ja Rootsi omadest ning võib seetõttu võrreldavust mõjutada. Lisaks tuleb arvestada küsimuste keeleliste ja sisuliste erinevustega – kõik küsimused olid esitatud vastaja emakeeles ja vastavalt selle riigi õiguspraktikale kohandatud.

Nii Eesti, Soome kui Rootsi puhul selgus, et mida enam otsest kontakti prokuröri või kohtunikul kahtlustatavate/süüdistatavatega on, seda suurem on mõjutamisoht. Prokurörid ja esimese astme kohtunikud kogevad mõjutamist kõige enam.

3. Arutelu ja kokkuvõte

Kui avalikkuses välja tulnud kohtunike korruptsioonijuhtumite valguses võiks eeldada, et kohtunikke püütakse rohkem mõjutada kui prokuröre, siis tegelikkuses see siiski tõele ei vasta. Esimese astme kohtunike ja ringkonnaprokuröride mõjutamised on võrreldavad kõikide mõjutamisvormide puhul. Maakohtunikke (6%) ja ringkonnaprokuröre (5%) on viimase 18 kuu jooksul korruptsioonile õhutatud sarnasel määral. Samuti ei ole vahed väga suured ähvardamises, kus taas mõjutati enim esimese astme kohtu kohtunikke (12%), kellele järgnesid ringkonnaprokurörid (9%), ja riigiprokurörid (7%). Varavastase kuriteo ohvriks oli langenud 2 vastanut, kes mõlemad on ringkonnaprokurörid. Tülitati enam ringkonnaprokuratuuri ja riigiprokuratuuri prokuröre (mõlemaid 27%), maakohtu kohtunikke aga veidi vähem (24%). Kui aga vaadata survekamisid kõikide mõjutamiste lõikes, selgub, et prokuröre on mõjutatud rohkem kui kohtunikke. 29% prokuröridest on kokku puutunud mistahes mõjutamisvormiga, samas kohtunike¹⁰ puhul on see hulk tunduvalt väiksem – 21%. Seega nõudlus võimu kuritarvitada on olemas nii kohtunikel kui ka prokuröridel, millest tulenevalt tuleb tähelepanu pöörata nii kohtunike kui prokuröride kaitsele.

Kohtunike ja prokuröride kaitse ning kontroll nende üle on omavahel tugevalt seotud: kui kaitse on puudulik, ei ole tagatud ka kontroll. Kohtunike ja prokuröride kaitse aitab ennetada mõjutamisi, samas kui kontrolli puhul tuleb tegeleda tagajärgedega. Seega on ühel juhul tegu ennetava tegevusega ning teisel juhul tagajärgedega tegelemisega. Et hiljem oleks vähem põhjusi tegeleda ebameeldivate tagajärgedega, peaks kaitse olema võimalikult hästi tagatud.

⁹ Vastanute grupid Rootsi uuringus: prokurörid, majanduskuritegude prokurörid, esimese astme kohtunikud ja ringkonnakohtunikud.

¹⁰ Arvestatud on kõiki kohtunikke (maakohtunikud, halduskohtunikud, riigikohtunikud) ja kõiki prokuröre (nii ringkonna- kui riigiprokurörid).

3.1. Kohtunike ja prokuröride mõjutatavuse ennetamine

Kohtute ning prokuratuuri sõltumatuse ja kontrollitavuse osas kuulub Eesti mõõdukasse koolkonda (*re-conceptualists*)¹¹, kes püüab leida tasakaalu sõltumatuse ja kontrolli vahel (Le Sueur 2006: 75). Oponentide ega radikaalide koolkonda Eesti ei kuulu, sest Eestis peetakse sõltumatust ja kontrolli mõlemat väga oluliseks, ilma üht teisele eelistamata. Üldises plaanis on kohus ja prokuratuur Eestis sõltumatud: otsused viiakse ellu ja kui need otsused ei peakski valitsusele või parlamendile sobima, ei kaasne kohtunikule/prokuröriole sellest ebameeldivaid tagajärgi (Hayo, Voigt 2007: 279 sõltumatuse kriteeriumide alusel). Läbi selle, et kohtunikuks ja prokuröriks saamise valikuprotsess on põhjalik ning ametisse soovitakse vaid kõige moraalsemaid ja paremaid kandidaate, püütakse Eestis tagada sisemist kontrolli ja eelkontrolli (et inimene juba oma iseloomult oleks ametisse sobiv). Väline kontroll tuleneb kohtunike ja prokuröride vastutavusest avalikkuse (rahvas laiemas mõttes, parlament ja täitevvõim) ees.

Värbamisprotsess on kohtunike ja prokuröride puhul väga oluline: sõel kohtunikuks või prokuröriks saamiseks peaks olema tihe, värbamisprotsess põhjalik ning ametisse peaksid saama vaid parimad kandidaadid. Et sõel saaks olla tihe, peab kohtu ja prokuratuuri maine olema omakorda väga hea – kohtunik ja prokurör peaksid ühiskonna silmis olema prestiižsed ametid. Praegu on sätestatud korralik isikukontroll kohtuniku ja prokuröriametisse pürgijatele: alates erialastest teadmistest kuni majanduslike huvide deklaratsioonini. Prokuröri abiks pürgib keskmiselt 8 inimest kohale (Väre 23.01.2007), konkurss kohtunikukohtadele on aastatega tõusnud ja praegu kandideerib ühele vakantsile kohale ringkonnakohtus keskmiselt 10 inimest (riigikogu stenogramm 20.05.2010). Konkurentsivõimelised peavad olema ka prokuröride ja kohtunike palgad, et ametisse kandideeriks parimad kandidaadid ning tagatud oleks menetluslik sõltumatus. Prokuröride minimaalsete kuupalgamäärade puhul on mitu aastat olnud eesmärgiks, et see peaks moodustama ca 80% sama taseme kohtunike minimaalsetest kuupalgamääradest (seletuskiri „Prokuröride töötasustamine 2011. aastal“). Nii kohtunike kui prokuröride töötasu on võrreldes teiste kõrgemate riigiametnikega piisav ja võrreldes Eesti keskmise palgaga, on tegemist kõrge töötasuga. Samas ei saa tõmmata ühest piiri, millest alates keegi enam altkäemaksu või pistist ei võta: aus inimene jääb ausaks ka madalama palgaga.

Tähtsaim kontrollimehhanism kohtunike puhul on kohtu ülesehitusest tulenev – kolmeastmeline süsteem, kus iga järgnev aste saab hinnata eelmise tööd. Prokuröride tööd hindab nii riigiprokuratuur kui ka kohus. Kohtunike järelkontroll (*ex post*) ja institutsioonisisene kontroll on prokuröridest paremini tagatud selles osas, et kui kohtunik teeb mõjutamise tulemusena teistsuguse otsuse, kui oleks olnud loogiline eeldada, saab prokurör selle otsuse vaidlustada. Kui aga prokurör peaks mõjutamise tulemusena tegema kahtlustatavat soosiva otsuse, ei oleks vaidlustamine kuigi tõenäoline (kahtlustatav ise ilmselt vaidlustama ei hakkaks). Menetlustes, kus näiteks kriminaalmenetluse lõpetamise peale kaebust ei esitata, ei teostata märkimisväärset järelevalvet madalama astme prokuratuuri üle. Praegu toimub lõpetatud kriminaalasjade osas järelevalve üldiselt vaid kaebuste alusel ning kaebustevälist kontrolli teostatakse minimaalselt, enamaks prokuratuuril praegu ressursse ei jätku (Jaakson 2010). Tuleks kaaluda pistelise kontrolli sagedamat kohaldamist ka nendes asjades, mil kriminaalmenetlus on lõpetatud kohtueelse menetluse käigus, kuid kaebust riigiprokuratuurile esitatud ei ole. Ka avalikkuse kontroll on selliste kriminaalasjade puhul madalam, seda hoolimata faktist, et kriminaalmenetluse otstarbekusest lõpetamise määrad on kättesaadavad prokuratuuri dokumendiregistris (ilma isikuandmeteta kujul). Institutsionaalne kontroll prokuratuuris on teostatav eelkõige kaebuste kaudu ning see peabki jääma põhiliseks järelevalvemeetmeks.

Kohtuotsused on avalikud, inimestel on õigus nii kohtuniku kui prokuröri (kohtueelse menetluse puhul) otsus edasi kaevata ning Eestis pole pressivabadusega probleeme (Press Freedom Index 2009) – seega suuri puudujääke avalikkuse kontrollis ei ole.

Etteheiteid prokuratuurile poliitilise mõju teemal võib näha kui demokraatliku ühiskonnaga paratamatult kaasnevat kõrvalnähet. Ühiskonnas leidub ikka keegi, kes ei ole prokuratuuris tehtavate otsustega rahul ja kuna Eestis kehtib sõnavabadus, on igalühel õigus oma arvamus välja öelda. Käesolev uuring ei toonud välja, et poliitikutepoolne mõjutamine väga levinud oleks (tülitamisjuhtumeid poliitikute poolt oli kokku kolmel korral). Siiski tuleb arvestada, et poliitikutepoolse mõjutamise puhul on eriti tähtis asjaolu, millistes küsimustes ja millisel määral mõjutatakse, mõjutamisprotsent iseenesest ei pruugi veel kõike näidata. Sõltumatuna näimine on prokuratuuri jaoks väga oluline küsimus ning sellele tuleb pöörata sama palju tähelepanu kui tegelikule

¹¹ Koolkondadest oli täpsemalt juttu teooriaosas lk 11.

sõltumatusele. Prokuratuuriseaduse muudatusega suureneks seadusandliku võimu kontroll prokuratuuri üle, mida riigiprokuratuur on käsitletud kui kontrolli tasakaalustumist, mis peaks vähendama süüdistusi poliitilisest kallutatusest (riigiprokuratuuri pressiteade 8.03.2010). Kuna seni on avalikkuses prokuratuurile ette heidetud sõltuvust just võimuerakondade ehk valitsuserakondade tahtest, peaks riigikogu rolli suurenemisega muutuma ka järelevalve laiapõhjalisemaks, kuna suureneb ka opositsioonierakondade poolne kontroll.

Kohtunike ja prokuröride kaitseks mõjutamiste eest tuleks senisest suuremat tähelepanu pöörata mõjutamistest rääkimisele õiguskaitseorganite sees. Kui kedagi on näiteks ähvardatud, tuleks sellest kindlasti teada anda ja selle probleemiga tegeleda, mitte mõelda, et ehk ei osutu ähvardus tõeks. Mõned Rootsi küsitluses vastanud kohtunikud leidsid, et ei ole hea pöörata liiga palju tähelepanu mõjutamisriskile, sest mõjutamisohu oleks sel juhul tegelikult suuremaks tehtud ning see külvaks kohtunike seas hirmu. Samas peeti Rootsi uuringus ennetustööd siiski vajalikuks ning leiti, et informeerimine aitabki tõsta teadlikkust mõjutamisest ja mõjutamiskatse korral õigesti käituda (Skinnari, Korsell 2009: 17).

Võimaliku probleemi teadvustamisega paraneks ilmselt ka mõjutamiskatsetest teavitamine. Asutuses võiks olla usaldusisik, kelle poole saab pöörduda, kui kedagi on püütud mõjutada. Mõjutamiskatsetest koos mõjutaja nimega (kui isik on kindlaks tehtav) võiks teada anda usaldusisikule, kes annaks ka nõu, kuidas sellises olukorras edasi käituda. Teavitussüsteemi parandamine aitaks kursis olla tõenäolisemate mõjutajatega ning mõjutustele reageerida.

Mõjutamiste vähendamiseks tuleb tähelepanu pöörata ka kohtute ja prokuratuuride turvalisusele. See ei hoia küll ära kõiki mõjutamisi, sest mõjutatakse ka väljaspool kohtumaja või prokuratuuri ning tihti ei toimu mõjutamine üldse silmast silma, vaid e-kirja või telefoni kaudu. Näiteks Rootsis tegelevad kohtud ja prokuratuurid aktiivselt mõjutamise ennetamisega: palgatud on turvamehi, informeeritud on mõjutamiskatsetest teavitamise süsteemist ning välja on töötatud strateegiadokumente mõjutamise vähendamiseks (Ibid).

Kasutatud kirjandus

- Hayo, Bernd. Voigt, Stefan. 2007. Explaining de facto judicial independence. *International Review of Law and Economics*. Vol. 27. Issue 3: 269-290.
- Jaakson, Kaire (riigiprokuratuuri järelevalveosakonna riigiprokurör). Kirjavahetus magistritöö autoriga perioodil 27.12-29.12.2010.
- Junninen, Mika. Aromaa, Kauko. 2010. Irregular influences directed at prosecutors and judges in Finland in 2007-2008. HEUNI. <http://www.heuni.fi/Etusivu/Publications/1274105681736> (30.12.2010).
- Kahu, Oliver. Kuul, Marek. 19.11.2010. Ekskohtunik mõisteti süüdi altkäemaksu võtmise katses. ERR uudised. <http://www.uudised.err.ee/index.php?26219518> (30.12.2010).
- Kerstna-Vaks, Kersti. Riismaa, Toomas. Tamm, Krista. Kotkas, Tiia. 2006. Eesti Kohtunikud. Tartu: Eesti Kohtunike Ühing. 1-98.
- Le Sueur, Andrew. 2006. Developing mechanisms for judicial accountability in the UK. *Legal Studies*. Vol. 24. Issue 1-2: 73-98.
- Press Freedom Index 2009. http://en.rsf.org/IMG/pdf/classement_en.pdf (04.03.2011).
- Prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (SE 814). <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=1147532&u=20110310153553> (04.03.2011).
- Prokuröride töötasustamine 2011 aastal. RT I, 14.01.2011, 3.
- Riigikogu stenogramm 20.05.2010. Riigikohtu esimehe ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta. <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=1274339100#pk6500> (04.03.2011).
- Riigiprokuratuuri pressiteade. 8.03.2010. Prokuröride üldkogu võttis vastu prokuratuuri sõltumatust toetava ühisdeklaratsiooni. <http://www.prokuratuur.ee/49662> (30.12.2010).
- Skinnari, Johanna. Korsell, Lars. 2009. Unlawful influence on prosecutors and judges. The Swedish National Council for Crime Prevention (Brå): 1-17.
- Sööt, M-L. ja Vajakas, K. 2010a. Korruptsioon Eestis, 2010. Kolme sihtrühma uuring. *Kriminaalpoliitika uuringud nr 13*. Tallinn: Justiitsministeerium ja Tartu Ülikool.
- Sööt, M-L. 2010. Korruptsioonikuriteod. Kogumikus J. Salla (toim.). Kuriteoohvrite uuring. *Kriminaalpoliitika uuringud nr 14*. Tallinn: Justiitsministeerium: 55-62.
- Väre, Hans. 21.01.2007. Kaks prokuröri teeb nelja inimese tööd. Sakala. <http://www.sakala.ajaleht.ee/230107/esileht/5024637.php> (30.12.2010).

Lisa 1: Küsimustik kohtunikele ja prokuröridele

Teie ees oleva küsimustiku eesmärgiks on teada saada, kas, kuidas ja kelle poolt püütakse Eestis kohtunikke ja prokuröre ebaausate võtete abil tööalaselt mõjutada. Kuna tegu on delikaatse valdkonnaga ning Eestis ei ole seesugust uuringut läbi viidud, siis palume Teie abi küsimustiku täitmisel.

Koostöös Justiitsministeeriumiga läbiviidava uuringu tulemusi rakendatakse Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste magistrandi Merje Porsi magistritöös (juhendaja Mari-Liis Sööt), mille eesmärk on leida, kas ja kuidas on kaitstud Eesti prokuröride ja kohtunike sõltumatus ning kuidas kaitsta kohtunikke ja prokuröre ebaseadusliku mõjutamise eest.

Samalaadsed uuringud on läbi viidud ka Rootsis ja Soomes. Näiteks selgus, et Rootsis on 21% prokuröridest viimase 18 kuu jooksul saanud ebameeldivaid telefonikõnesid või e-kirju, solvanguid, või on uuritud välja nende koduaadress. Võrreldes prokuröridega on kohtunikel väiksem oht sattuda ebaseadusliku mõjutamise ohvriks – nad on kaasatud kriminaalmenetluse hilisemas etapis ja neid tajutakse neutraalsetena, samas kui prokuröre tajutakse kahtlusaluse/süüdistatava vastasena.

Edaspidi kasutatakse käesoleva uuringu tulemusi ka rahvusvahelises publikatsioonis, kus võrreldakse Eesti olukorda Soome ja Rootsiaga.

Küsimustele vastamine võtab aega 5-15 minutit, olenevalt sellest, kui palju Teil ebaseadusliku mõjutamisega kokkupuuteid on olnud.

Küsimustik saadetakse kõikidele kohtunikele ning prokuröridele, kõigile vastanutele tagatakse anonüümsus. Kui aga olete nõus ebaseaduslikust mõjutamisest pikemalt rääkima, märkige palun viimases küsimuses oma e-maili aadress, et saaksime Teiega ühendust võtta. Ankeet on mõeldud Teile isiklikuks vastamiseks.

Küsimustike vastamise tähtaeg on 26.01.2010.

Ebaseaduslikuks mõjutamiseks on tülitamised, ähvardused, vägivald ja korrupsioon, et kallutada prokuröre ja kohtunikke nende töö tegemisel.

Siinkohal selgitame ka ebaseadusliku mõjutamise vorme küsimustiku kontekstis:

- 1) tülitamine – häirivad telefonikõned, kirjad, e-mailid, sms-id; märgid sellest, et Teid jälgitakse; avaldused või kaebused Teie kohta jne. Tülitamisjuhtumid (või ahistamine) ei ole üldjuhul kriminaalkorras karistatavad.
- 2) ähvardamine – telefonikõne, kirja või e-maili kaudu tehtud ähvardus; näost-näku tehtud ähvardus; kaudsed vihjed ähvarduseks/väljapressimiseks.
- 3) vägivald – peksmine ja muu kehaline väärkohtlemine.
- 4) varavastased kuriteod - vargus, röövimine, kelmus, asja rikkumine jne.
- 5) korrupsioonile õhutamise –elkõige altkäemaksu/pistise/kingituste ja muu meelega pakkumine.

Täname Teid osalemise eest!

Mari-Liis Sööt mari-liis.soot@just.ee

Merje Pors merje.pors@ut.ee

1. Te töötate:

1. Ringkonnaprokuratuuri prokurörina
2. Riigiprokuratuuri prokurörina
3. Maakohtu kohtunikuna
4. Halduskohtu kohtunikuna
5. Ringkonnakohtu kohtunikuna
6. Riigikohtu kohtunikuna

2. Teie sugu:

1. Naine

2. Mees

3. Vanus:

1. Kuni 29-aastane
2. 30-39-aastane
3. 40-49-aastane
4. 50-59-aastane
5. 60-aastane või vanem

4. Millises Eesti piirkonnas Te töötate?

1. Põhja regioonis
2. Lõuna regioonis
3. Viru regioonis
4. Lääne regioonis

5. Kas Teid isiklikult on viimase 18 kuu (1,5 aasta) jooksul tülitatud, kus eesmärgiks võis Teie hinnangul olla Teie kui võimuesindaja töö mõjutamine (selles konkreetses situatsioonis või tulevikus)?

1. Jah
2. Ei

6. Mitmel korral on Teid viimase 18 kuu jooksul tülitatud, kus Teie hinnangul oli eesmärgiks mõjutada Teie tööd võimuesindajana? Kui Te täpset kordade arvu ei mäleta, siis märkige palun kõige tõenäolisem kordade arv.

7. Palun valige välja juhtum(id), kuidas Teid tülitati ning kui juhtumeid oli mitu, reastage need vastavalt sellele, kui tõsiselt need Teid häirisid (nr 1 tähistab kõige häirivamat).

- Häirivad telefonikõned, kirjad, e-mailid või sms-id _____
- Avaldused, kaebused Teie kohta _____
- Märgid sellest, et Teid või Teie perekonda jälgitakse _____
- Muu, palun täpsustage _____

8. Millises kriminaalmenetluse etapis Teid on tülitatud? Kui olete tülitamise ohvriks langenud mitmel korral, valige kõik sobivad variandid.

1. Enne kriminaalmenetluse alustamist
2. Kinnipidamise või vahistamisega seoses
3. Mõnes muus toimingus enne kriminaalasja prokuratuuri saatmist
4. Süüdistuse esitamise seoses
5. Pärast asja kohtusse saatmist, aga enne kohtulikku arutamist
6. I astme kohtumenetluses
7. Kaebemenetlusega seoses
8. Pärast kohtulikku arutamist, aga enne kohtuotsuse tegemist
9. Pärast kohtuotsuse jõustumist

9. Kes oli Teie hinnangul tülitajaks? Kui Te olete tülitamise ohvriks langenud mitmel korral, valige palun kõik sobivad variandid.

1. Alkoholi- või narkosõltlane
2. Vaimselt tasakaalutu isik
3. Meeleheitel/ afektiseisundis isik
4. Korduvkurjategija
5. Kurjategija, kes ei kuulu kuritegelikku ühendusse (üksikkurjategija)
6. Poliitik

7. Poliitiline aktivist (parempoolne, vasakpoolne, keskkonnaaktivist, loomaõiguste eest võitleja)
8. Noortejõugu liige
9. Vanglajõugu liige
10. Mõne muu kuritegeliku ühenduse liige
11. Ettevõtja
12. Tundmatu
13. Muu, palun täpsustage

10. Kas rääkisite kellelegi oma kõige tõsisemast tülitamisjuhtumist? Valige palun kõik sobivad variandid.

1. Töökaaslasele
2. Ülemusele
3. Asutuse turvatöötajale
4. Personalitöötajale/asutuse usaldusisikule
5. Perekonnale
6. Sõbrale
7. Politseile
8. Kaitsepolitseile
9. Ei rääkinud kellelegi
10. Kellelegi teisele, palun täpsustage

11. Kas Te teate kedagi teist, keda on viimase 18 kuu jooksul tülitatud, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie kui võimuesindaja tööd? Valige palun kõik sobivad variandid.

1. Jah, minu perekonnaliiget
2. Jah, minu sõpra
3. Ei tea

12. Kas Te teate mõnda oma kolleegi, keda on viimase 18 kuu jooksul tülitatud, mille eesmärk oli tema tööd mõjutada?

1. Jah
2. Ei

13. Kas Te isiklikult olete viimase 18 kuu jooksul saanud ähvardusi, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie tööd võimuesindajana (selles konkreetses situatsioonis või tulevikus)?

1. Jah
2. Ei

14. Mitmel korral on Teid viimase 18 kuu jooksul ähvardatud eesmärgiga mõjutada Teie tööd võimu esindajana?

15. Milliseid ähvardusi olete kogenud? Kui Te olete ähvardamise ohvriks langenud mitmel korral, valige palun kõik sobivad variandid.

1. Telefonikõne, kirja, e-maili või sms-i teel tehtud ähvardus
2. Näost-näku tehtud ähvardus
3. Vihjamisi tehtud ähvardus (kaudsed vihjed ähvarduseks)

4. Muu, palun täpsustage

2. Jah, minu sõpra

3. Ei tea

16. Millises kriminaalmenetluse etapis Teid ähvardati? Kui Teid on ähvardatud mitmel korral, märkige kõik sobivad variandid.

1. Enne kriminaalmenetluse alustamist
2. Kinnipidamise või vahistamisega seoses
3. Mõnes muus toimingus enne kriminaalasja prokuratuuri saatmist
4. Süüdistuse esitamisega seoses
5. Pärast asja kohtusse saatmist, aga enne kohtulikku arutamist
6. I astme kohtumenetluses
7. Kaebemenetlusega seoses
8. Pärast kohtulikku arutamist, aga enne kohtuotsuse tegemist
9. Pärast kohtuotsuse jõustumist

20. Kas Te teate mõnda oma kolleegi, keda on viimase 18 kuu jooksul ähvardatud, mille eesmärk oli tema tööd mõjutada?

1. Jah

2. Ei

21. Kas Teie kallal on kasutatud viimase 18 kuu jooksul vägivalda, mille eesmärgiks oli Teie hinnangul mõjutada Teie tööd võimuesindajana (selles konkreetsetes situatsioonis või tulevikus)?

1. Jah

2. Ei

22. Mitmel korral olete Te viimase 18 kuu jooksul langenud taolise vägivalda ohvraks?

23. Kas Te vajasite pärast rünnakut arstiabi? Kui Te olete vägivalda ohvraks langenud mitmel korral, valige palun enda hinnangul kõige tõsisem juhtum.

1. Ei, arstiabi ei olnud vajalik

2. Jah, ma sain haiglas abi ja pidin mõneks ajaks haiglaravile jääma

3. Jah, ma sain arstiabi ning pärast seda võisin koju minna

17. Kes oli Teie hinnangul ähvarduse taga? Kui Te olete ähvardamise ohvraks langenud mitmel korral, valige palun kõik sobivad variandid.

1. Alkoholi- või narkosõltlane
2. Vaimselt tasakaalutu isik
3. Meeleheitel/ afektiseisundis isik
4. Korduvkurjategija
5. Kurjategija, kes ei kuulu kuritegelikku ühendusse (üksikkurjategija)
6. Poliitik
7. Poliitiline aktivist (parempoolne, vasakpoolne, keskkonnaaktivist, loomaõiguste eest võitleja)
8. Noortejõugu liige
9. Vanglajõugu liige
10. Mõne muu kuritegeliku ühenduse liige
11. Ettevõtja
12. Tundmatu
13. Muu, palun täpsustage

24. Millises kriminaalmenetluse etapis Te langesite vägivalda ohvraks? Kui olete vägivalda ohvraks langenud mitmel korral, märkige palun kõik sobivad variandid.

1. Enne kriminaalmenetluse alustamist

2. Kinnipidamise või vahistamisega seoses

3. Mõnes muus toimingus enne

kriminaalasja prokuratuuri saatmist

4. Süüdistuse esitamisega seoses

5. Pärast asja kohtusse saatmist, aga enne kohtulikku arutamist

6. I astme kohtumenetluses

7. Kaebemenetlusega seoses

8. Pärast kohtulikku arutamist, aga enne kohtuotsuse tegemist

9. Pärast kohtuotsuse jõustumist

18. Kas Te rääkisite kellelegi oma kõige tõsisemast ähvardamisjuhtumist? Valige palun kõik sobivad variandid.

1. Töökaaslasele
2. Ülemusele
3. Asutuse turvatöötajale
4. Personalitöötajale/asutuse usaldusisikule
5. Perekonnale
6. Sõbrale
7. Politseile
8. Kaitsepolitseile
9. Ei rääkinud kellelegi
10. Kellelegi teisele, palun täpsustage

25. Kes võis Teie hinnangul rünnaku taga olla? Kui Te olete vägivalda ohvraks langenud mitmel korral, valige palun kõik sobivad variandid.

1. Alkoholi- või narkosõltlane

2. Vaimselt tasakaalutu isik

3. Meeleheitel/ afektiseisundis isik

4. Korduvkurjategija

5. Kurjategija, kes ei kuulu kuritegelikku ühendusse (üksikkurjategija)

6. Poliitik

7. Poliitiline aktivist (parempoolne, vasakpoolne, keskkonnaaktivist, loomaõiguste

19. Kas Te teate kedagi teist, keda on viimase 18 kuu jooksul ähvardatud, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie kui võimuesindaja tööd? Valige palun kõik sobivad variandid.

1. Jah, minu perekonnaliiget

- eest võitleja)
8. Noortejõugu liige
 9. Vanglajõugu liige
 10. Mõne muu kuritegeliku ühenduse liige
 11. Ettevõtja
 12. Tundmatu
 13. Muu, palun täpsustage
26. Kas Te rääkisite kellelegi rünnaku(te)st? Valige palun kõik olulised variandid.
1. Töökaaslasele
 2. Ülemusele
 3. Asutuse turvatöötajale
 4. Personalitöötajale/asutuse usaldusisikule
 5. Perekonnale
 6. Sõbrale
 7. Politseile
 8. Kaitsepolitseile
 9. Ei rääkinud kellelegi
 10. Kellelegi teisele, palun täpsustage
27. Kas Te teate kedagi teist, kes on viimase 18 kuu jooksul langenud vägivalda ohvriks, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie kui võimuesindaja tööd? Valige palun kõik sobivad variandid.
1. Jah, minu perekonnaliiget
 2. Jah, minu sõpra
 3. Ei tea
28. Kas Te teate mõnda oma kolleegi, kes on viimase 18 kuu jooksul langenud vägivalda ohvriks, mille eesmärk oli tema tööd mõjutada?
1. Jah
 2. Ei
29. Kas Te isiklikult olete viimase 18 kuu jooksul langenud varavastase kuriteo ohvriks, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie tööd võimuesindajana (selles konkreetses situatsioonis või tulevikus)?
1. Jah
 2. Ei
30. Mitmel korral olete Te viimase 18 kuu jooksul langenud varavastase kuriteo ohvriks, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie tööd võimuesindajana?
31. Millisele varale kahju tehti? Kui varavastaseid kuritegusid on esinenud mitmel korral, märkige palun kõik sobivad juhtumid.
1. Kahju prokuratuuri/kohtu varale
 2. Kahju minu isiklikule varale
 3. Kahju kellegi teise (pere, sõprade) varale
32. Mida lõhuti/kahjustati?

33. Millises kriminaalmenetluse etapis langesite varavastase kuriteo ohvriks? Kui varavastaseid kuritegusid on esinenud mitmel korral, märkige palun kõik sobivad variandid.
1. Enne kriminaalmenetluse alustamist
 2. Kinnipidamise või vahistamisega seoses
 3. Mõnes muus toimingus enne kriminaalasja prokuratuuri saatmist
 4. Süüdistuse esitamisega seoses
 5. Pärast asja kohtusse saatmist, aga enne kohtulikku arutamist
 6. I astme kohtumenetluses
 7. Kaebemenetlusega seoses
 8. Pärast kohtulikku arutamist, aga enne kohtuotsuse tegemist
 9. Pärast kohtuotsuse jõustumist
34. Kes võis Teie hinnangul olla varavastaste kuritegude taga? Kui Te olete varavastaste kuritegude ohvriks langenud mitmel korral, valige palun kõik sobivad variandid.
1. Alkoholi- või narkosõitlane
 2. Vaimselt tasakaalutu isik
 3. Meeleheitel/afektseisundis isik
 4. Korduvkurjategija
 5. Kurjategija, kes ei kuulu kuritegelikku ühendusse (üksikkurjategija)
 6. Poliitik
 7. Poliitiline aktivist (parempoolne, vasakpoolne, keskkonnaaktivist, loomaõiguste eest võitleja)
 8. Noortejõugu liige
 9. Vanglajõugu liige
 10. Mõne muu kuritegeliku ühenduse liige
 11. Ettevõtja
 12. Tundmatu
 13. Muu, palun täpsustage
35. Kas Te rääkisite kellelegi sellest varavastas(t)est kuriteost (kuritegudest)? Valige palun kõik sobivad variandid.
1. Töökaaslasele
 2. Ülemusele
 3. Asutuse turvatöötajale
 4. Personalitöötajale/asutuse usaldusisikule
 5. Perekonnale
 6. Sõbrale
 7. Politseile
 8. Kaitsepolitseile
 9. Ei rääkinud kellelegi
 10. Kellelegi teisele, palun täpsustage
36. Kas Te teate kedagi teist, kes on viimase 18 kuu jooksul langenud varavastase kuriteo ohvriks, mille eesmärk oli Teie hinnangul mõjutada Teie kui võimuesindaja tööd? Valige palun kõik sobivad variandid.

1. Jah, minu perekonnaliiget
2. Jah, minu sõpra
3. Ei tea

37. Kas Te teate mõnda oma kolleegi, kes on viimase 18 kuu jooksul langenud varavastase kuriteo ohvriks, mille eesmärk oli tema tööd mõjutada?

1. Jah
2. Ei

38. Kas Teid isiklikult on viimase 18 kuu jooksul püütud õhutada korruptsioonile eesmärgiga mõjutada Teie tööd võimuesindajana (selles konkreetses situatsioonis või tulevikus)?

1. Jah
2. Ei

39. Mitmel korral on Teid viimase 18 kuu jooksul õhutatud korruptsioonile eesmärgiga mõjutada Teie tööd võimuesindajana?

40. Juhul, kui Teile pakuti meelehead, siis milline meelehea see oli? Kui Teile on meelehead pakutud mitmel korral, valige palun kõik sobivad variandid.

1. Lõuna väljategemine
2. Mõne eseme pakkumine
3. Ürituse pileti või reisipileti pakkumine
4. Raha pakkumine
5. Teenuse pakkumine
6. Pakuti võimalust osta midagi väga hea hinna eest
7. Meelehead ei pakutud
8. Muu, palun täpsustage

41. Millises kriminaalmenetluse etapis Teid õhutati korruptsioonile? Kui seda on juhtunud mitmel korral, märkige palun kõik sobivad variandid.

1. Enne kriminaalmenetluse alustamist
2. Kinnipidamise või vahistamisega seoses
3. Mõnes muus toimingus enne kriminaalasja prokuratuuri saatmist
4. Süüdistuse esitamise seoses
5. Pärast asja kohtusse saatmist, aga enne kohtulikku arutamist
6. I astme kohtumenetluses
7. Kaebemenetlusega seoses
8. Pärast kohtulikku arutamist, aga enne kohtuotsuse tegemist
9. Pärast kohtuotsuse jõustumist

42. Kes oli Teie hinnangul korruptsioonile õhutamise taga? Kui Teid on korruptsioonile õhutatud mitmel korral, valige palun kõik sobivad variandid.

1. Alkoholi- või narkosõltlane
2. Vaimselt tasakaalutu isik

3. Meeleheitel/afektiseisundis isik
4. Korduvkurjategija
5. Kurjategija, kes ei kuulu kuritegelikku ühendusse (üksikkurjategija)
6. Poliitik
7. Poliitiline aktivist (parempoolne, vasakpoolne, keskkonnaaktivist, loomaõiguste eest võitleja)
8. Noortejõugu liige
9. Vanglajõugu liige
10. Mõne muu kuritegeliku ühenduse liige
11. Ettevõtja
12. Tundmatu
13. Muu, palun täpsustage

43. Kas Te rääkisite kellelegi kõige tõsisemast korruptsioonile õhutamise katsest? Valige kõik sobivad variandid.

1. Töökaaslasele
2. Ülemusele
3. Asutuse turvatöötajale
4. Personalitöötajale/asutuse usaldusisikule
5. Perekonnale
6. Sõbrale
7. Politseile
8. Kaitsepolitseile
9. Ei rääkinud kellelegi
10. Kellelegi teisele, palun täpsustage

44. Kas Te teate kedagi teist, keda on püütud õhutada korruptsioonile, et mõjutada Teie hinnangul Teie kui võimuesindaja tööd? Valige palun kõik sobivad variandid.

1. Jah, minu perekonnaliiget
2. Jah, minu sõpra
3. Ei tea

45. Kas Te teate mõnda oma kolleegi, keda on viimase 18 kuu jooksul püütud õhutada korruptsioonile, mille eesmärk oli tema tööd mõjutada?

1. Jah
2. Ei

46. Kas Teie asutus on muutnud oma tööruutiini pärast oma töötaja (või tema pereliikme) ebaseadusliku mõjutamise katset? Palun märkige kõik sobivad variandid.

1. Ei
2. Jah, täiustatud on turvasüsteeme
3. Jah, karmistatud on asutuse küllastamiskorda
4. Jah, paranenud on organisatsiooniväline koostöö (nt. politseiga)
5. Jah, paranenud on organisatsioonisisene kommunikatsioon (avatud kommunikatsioon probleemide puhul)

6. Ei oska öelda
7. Muu, palun kirjeldage

47. Kas Teie või Teie pereliige olete saanud psühholoogilist-sotsiaalset tuge pärast ebaseadusliku mõjutamise ohvriks langemist?

1. Jah
2. Ei

48. Mis laadi psühholoogilist-sotsiaalset tuge Teie (või Teie pereliige) pärast ebaseadusliku mõjutamise ohvriks langemist saite? Palun märkige kõik sobivad variandid.

1. Tugi pereliikmelt või sõbralt
2. Tugi töökaaslaselt
3. Tugi ülemuselt
4. Tugi spetsialistilt (psühholoog, terapeut, psühhiaater)
5. Muu, palun täpsustage

49. Palun kirjeldage oma kogemusi, kus Teid püüti ebaseaduslikult mõjutada. Lisage, mida tuleks Teie hinnangul teha, et selliseid katseid ennetada (mida saaksite teha Teie ise, Teie asutus, kohus/prokuratuur, valitsus).

50. Kui Te soovite jagada täpsemalt oma kogemusi ebaseadusliku mõjutamise kohta, siis palun jätke oma e-maili aadress. Kui ei, jätke vastuselahter tühjaks ning klõpsake valmis.